

До 110-річчя від дня народження
П.А. Михайлова

Людина живе доти, доки про неї згадують...

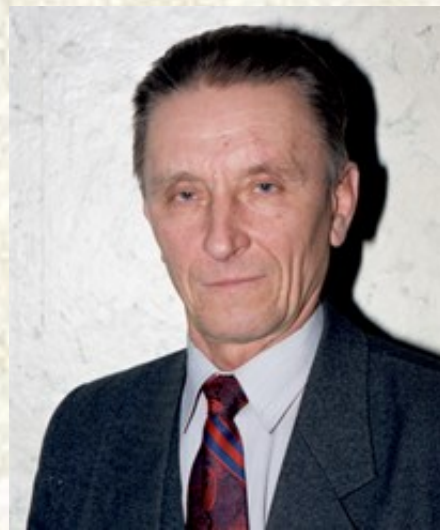
Спогади про
ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА МИХАЙЛОВА,
професора, заслуженого працівника вищої школи
Української РСР, лауреата Державної премії
Української РСР, ректора Запорізького
машинобудівного інституту (1957—1978 рр.)
(нині НУ «Запорізька політехніка»)

2021 р.

П.А. Михайлов

А. Сочава,
доцент, к.т.н. каф. ДМ і ПТМ

До 110-ї роковини з дня народження професора Павла Андрійовича Михайлова

**Спогади про
ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА МИХАЙЛОВА,
професора, заслуженого працівника вищої школи
Української РСР, лауреата Державної премії
Української РСР, ректора Запорізького
машинобудівного інституту (1957—1978 рр.)
(нині НУ «Запорізька політехніка»)**

2021 р.

До 110-ї роковини з дня народження професора
Павла Андрійовича Михайлова

Я вважаю, що національний університет «Запорізька політехніка» повстав у сучасному вигляді завдяки великій мудрій праці ректора професора Павла Андрійовича Михайлова. Я став студентом у 1958 році.

П.А. Михайлов прийняв ректорство рік тому, коли майже зруйнований війною Запорізький інститут сільгоспмашинобудування почав відбудовуватись. В моїй пам'яті головний корпус складався із фасаду і недобудованого правого крила. Ліве крило лежало в руїнах. Заняття студентів відбувалися також в будівлях барачного типу. Діяло тільки два факультета: машинобудівний і ливарний.

За час роботи П.А. Михайлова Запорізький машинобудівний інститут – «машинка» (так полюбовно його називали) повстав потужним науковим навчально-виробничим комплексом, який складається із науково-лабораторних корпусів: головного, другого, третього, четвертого, автомобільного, спортивного п'ятого (останній П.А. Михайловим планувався, але, на жаль, побудувати його він не встиг).

Було побудовано п'ять студентських гуртожитків, дві бази відпочинку. Виробнича майстерня оснащується сучасною на той час металообробною технікою, на якій працюють висококваліфіковані майстри, здатні виконувати складні елементи машин з високою точністю, що дало можливість будувати унікальні дослідницькі засоби для «машинки», а також по замовленням промислових підприємств конструкторських бюро союзного значення – авіації, автомобілебудування, металургії тощо.

П.А. Михайлов був науковим керівником школи по дослідженню динамічних характеристик конструкційних матеріалів, був керівником пошукачів наукових ступенів, проводив заняття, як педагог зі студентами. Ним опубліковано понад 70 наукових статей, отримано 14 авторських свідоцтв, 2 реєстраційних свідоцтва на винаходи.

За великі заслуги в галузі підготовки спеціалістів високої кваліфікації П.А. Михайлов нагороджений почесними грамотами міністерств України і СРСР, державними нагородами: орденом Леніна, орденом Жовтневої революції, орденом «Знак пошани», медалями.

Він був великим патріотом.

Павло Андрійович був веселою, комунікабельною людиною, грав на гітарі, фортепіано, мав чудовий голос, був надзвичайно «везучим» рибалкою.

Для мене і моїх колег Павло Андрійович був і залишається взірцем доброзичливості, чесності, добродушності, чуйності, громадянської порядності. Для мене особисто в інституті він був за батька, який учив чесно жити.

А. Сочава,
доцент, к.т.н. каф. ДМ і ПТМ

До 110-річчя від дня народження
П.А. Михайлова

П.А. Михайлов

І. П. Волчок, професор
каф. КМХТ, д.т.н.

Ректор, якого любив та поважав колектив

Спогади про
ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА МИХАЙЛОВА,
професора, заслуженого працівника вищої школи
Української РСР, лауреата Державної премії
Української РСР, ректора Запорізького
машинобудівного інституту (1957—1978 рр.)
(нині НУ «Запорізька політехніка»)

2021 р.

Ректор, уважаемый и любимый коллективом

В 1962 году я был направлен Белорусским политехническим институтом в ЗМИ в целевую аспирантуру к известному металлургу, крупному специалисту в области неметаллических включений в литых сталях, д.т.н., профессору Юрию Августовичу Шульте. В то время он был лауреатом Ленинской премии, немного позже стал член-корреспондентом АН УССР, то есть был звездой первой величины не только в ЗМИ, но и в Запорожской области. Сотрудники и аспиранты уважали, любили и боялись Шульте Ю.А. Уважали и любили за увлеченность своим делом и огромную работоспособность, за то, что кафедра технологии литейного производства по многим показателям была одной из лучших в институте; боялись за разносы, учиняемые за малейшую провинность, а иногда и без таковой, просто под горячую руку. В разговорах между собой сотрудники и аспиранты уважительно называли Шульте Ю.А. шефом.

Вполне естественно, что у меня, как у начинающего аспиранта, было немало вопросов: в чем суть моей диссертации, какие эксперименты надо проводить? Как изготовить образцы для испытаний? Правда, мне в помощь был заключен хоздоговор с «Запорожсталью» на тему «Совершенствование плавки стали в индукционных печах с кислой футеровкой», но четкого плана работы по нему, как и по диссертации, не было. Как-то шеф высказал мысль о том, что если аспиранту написать план диссертации, то и дурак ее сделает, так как ему останется только провести в соответствии с планом эксперименты и описать их результаты. Кроме отсутствия плана диссертации у меня не было опыта работы со сталями, не было необходимых знаний по электрометаллургии сталеплавильных процессов, по технологии рафинирования и раскисления стали, по методам исследования неметаллических включений и т.д.

Помощь мне пришла совершенно с неожиданной стороны в результате встречи с ректором института Павлом Андреевичем. Увидев меня, он спросил: «Как дела? Заходи, рассказывай». Я сообщил ему о своих проблемах и сомнениях, о том, что процесс плавки в 2,5-тонной индукционной печи проходит нормально, без каких-либо нарушений, качество выплавляемой стали полностью соответствует стандартам. Непонятно, как можно его усовершенствовать.

Павел Андреевич посоветовал съездить во Львов, в Физико-механический институт АН Украины, пообщаться там с аспирантами и научно-техническими работниками, обратив особое внимание на процессы усталостного разрушения.

По приезду во Львов, в ФМИ АНУ совместно с зав. отделом Куслицким А. Б., аспирантами Руденко В. П., Ковчицом С. Е. и др. были разработаны планы совместных научно-исследовательских работ, согласно которым ЗМИ поставлял стали с различными типами неметаллических включений, а ФМИ проводил усталостные и коррозионно-усталостные испытания. Так, благодаря Павлу Андреевичу началось мое сотрудничество с ФМИ, которое продолжается и по сей день. Хочу отметить, что сотрудники ФМИ были высокого мнения о Павле Андреевиче как о специалисте в области механики разрушения. Я, со своей стороны, прислушался к советам Павла Андреевича и представил в своей кандидатской диссертации результаты усталостных испытаний, показавшие, что в результате глобуляризации неметаллических включений повышаются не только прочность, пластичность и ударная вязкость, но и предел выносливости среднеуглеродистой стали на 15-20%.

Через полгода после окончания аспирантуры в мае 1966 года в Горьковском политехническом институте защитил кандидатскую диссертацию. Был очень признателен Шульте Ю. А. и за научное руководство, и за организацию защиты. Вручил ему скромный подарок – чернильный прибор с надписью «Человеку. Ученому. Учителю от благодарного ученика».

После защиты продолжал работать в НИСе ЗМИ. При этом появилась возможность не ограничиваться в исследованиях рамками темы диссертации (плавкой стали в индукционных печах), а более подробно заняться механизмами влияния неметаллических включений на свойства стали.

В 1967 году, благодаря усилиям Шульте Ю. А., появилась возможность создания при кафедре ТЛП отраслевой лаборатории. Возник вопрос о ее начальнике. Шеф видел на этой должности мою кандидатуру, хотя по формальным признакам (партийность, тематика исследований) подходил другой сотрудник. Не смотря на его письма в партком и выступления на заседаниях кафедры ТЛП, ректорат института поручил мне организацию Отраслевой научно-исследовательской лаборатории износостойких и хладостойких сталей и сплавов.

В июне 1967 г. я съездил в Москву и в Киев и подписал совместный приказ Минцветмета СССР и Минобразования УССР о создании Отраслевой научно-исследовательской лаборатории износостойких и хладостойких сталей и сплавов – ОНИЛ-1.

В октябре 1967 г. был подписан приказ о назначении меня начальником Отраслевой лаборатории (научным руководителем лаборатории был назначен Шульте Ю.А.). В первый год работы численность сотрудников лаборатории составляла 25 человек, объем финансирования – 80 тыс. руб., через 12 лет – соответственно 35 человек и 370 тыс. руб. Хочу, исходя из реалий сегодняшней Украины, отметить, что в то время не существовало понятий об “откатах” – за 12 лет работы начальником лаборатории я ни единого рубля не дал кому-либо из чиновников Министерства цветной металлургии в виде взятки (коробки конфет секретарям Министерства за печатание и за поселение в гостиницу не в счет).

Работа лаборатории контролировалась и финансировалась через главк, который возглавлял Блюхер В. В. – сын репрессированного маршала Блюхера В. К. Это был высокообразованный специалист, добрейшей души человек, настоящий интеллигент, каким, по моему мнению, невозможно стать, им нужно родиться.

Подчиненные Блюхера В.В.: главный инженер Каморин И. Н., начальник технического отдела Лондовский Ю. И. и др. также были специалистами высочайшего класса, с ними было приятно работать. Заслугой Блюхера В.В. перед “машинкой” является помощь институту в получении от Минцветмета СССР денег на строительства 4-го корпуса (он был построен как лабораторный для ОНИЛ-1 и только потом переоборудован в учебный). Василий Васильевич, как говорят, за ручку провел меня по нужным кабинетам, везде рассказал о значении для отрасли работ ОНИЛ-1, после чего мне оставалось лишь оформить нужные письма и подписать акты на передачу средств на капитальное строительство и лимитов по труду в Минцветмете СССР и Минвузе УССР. Следует отметить, что в те годы практически все средства по долевному капстроительству выделялись Московскому институту стали и сплавов – основному поставщику кадров для Минцветмета, поэтому периферийному вузу типа ЗМИ получить что-либо было крайне трудно.

Работа лаборатории начиналась с внедрения на машиностроительных, горнообогатительных и металлургических предприятиях цветной металлургии разработок сотрудников кафедры литейного производства: модифицированной титаном (М.И. Курбатов) и низкофосфористой (А.А. Шерстюк) высокомарганцевой стали, модифицированных ЩЗМ и РЗМ хладостойких сталей (В.В. Лунев), высокохромистых износостойких чугунов (М.Н. Беркун) и др. Со временем ОНИЛ-1 расширила тематику своих научно-исследовательских работ и превратилась фактически в литейную лабораторию не только внедряющую новые сплавы и технологии, но и оказывающую техническую помощь литейным цехам и участкам отрасли. А их было немало: более 100 и располагались они на Крайнем Севере в Сибири, на Урале, в Средней Азии, на Калыме – практически по всей территории огромного Советского Союза, при этом преобладали маломощные цеха с отсутствием механизации и элементарного оборудования.

Деятельность ОНИЛ-1 можно было условно разделить на два направления: научное – в стенах института и прикладное – на предприятиях цветной металлургии. Задачу первого направления я видел в необходимости дальнейшего развития идей научной школы Шульте Ю. А. о роли неметаллических включений в формировании свойств литых сталей. Существовавшее в то время объяснение механизма влияния трех типов неметаллических включений на свойства литой стали (пленочные включения – плохо, угловатые – удовлетворительно, глобулярные – хорошо) было явно устаревшим. Поэтому еще с аспирантских лет я стал интересоваться вопросами физического металловедения, процессами пластической деформации, основами линейной механики разрушения. Практическое приложение теории к реальным сталям и сплавам стало возможным в результате сотрудничества с Физико-механическим институтом АН УССР (ныне ФМИ им. Г. В. Карпенко НАН Украины), Томским государственным университетом, Институтом металлургии им. А. А. Бойкова АН СССР, то есть в результате объединения усилий механиков-прочнистов и металлургов.

Совместно с сотрудниками ФМИ Руденко В. П. в 1964г. на Харьковском тракторном заводе была выплавлена сталь 45Л с различными типами неметаллических включений и изготовлены из нее образцы для механических, усталостных, коррозионных и коррозионно-усталостных испытаний. В своей кандидатской диссертации (1968 г.) Руденко В. П. показал, что изменение формы включений с неблагоприятной на благоприятную приводит к повышению не только пластичности и ударной вязкости (что было установлено ранее), но и усталостной и коррозионно-усталостной прочности на 25-30 %. Несколько позже совместно с другим сотрудником ФМИ Ковчиком С. Е. в аналогичных условиях на ХТЗ была выплавлена сталь 45Л для анализа влияния включений на величину эффективной поверхностной энергии, характеризующей сопротивление материала распространению трещины. Так как образец для определения эффективной поверхностной энергии представлял собой пластину 50×50×2 мм, возникла идея изготовить эту пластину в виде шлифа, и с помощью оптического микроскопа изучить взаимодействие распространяющейся под действием циклических нагрузок трещины с неметаллическими включениями. Результаты превзошли все ожидания: трещина «игнорировала» глобулярные включения, часто проходила через угловатые включения неправильной формы и практически полностью повторяла очертания пленочных включений. При этом в зависимости от формы включений скорость распространения трещины изменялась в несколько раз. Результаты исследований стали составной частью кандидатской диссертации Ковчика С. (1967 г.)

В кандидатской диссертации старшего научного сотрудника ФМИ Хариса Е. Л. (1970 г.) была показана значительная роль неметаллических включений в процессах зарождения и распространения микротрещин в сталях 45Л и 40ХЛ при испытаниях на вязкость разрушения и ограниченную ударную выносливость. В заключение следует отметить, что научное сотрудничество между ЗМИ и ФМИ было и продолжает быть успешным благодаря организаторским способностям и поддержке ректора ЗМИ Михайлова П. А. Это способствовало не только подготовке диссертаций сотрудниками обеих организаций, но и (что на мой взгляд не менее важно) сближению и взаимному обогащению.

Не менее плодотворным оказалось сотрудничество с Томским государственным университетом. Совместно с сотрудником ТГУ Паскалем Ю. был установлен факт повышенной плотности дислокаций у неметаллических включений, что стало подтверждением того, что включения являются концентраторами механических напряжений.

Эти и другие научные разработки того времени освящались в ведущих журналах Советского Союза и, безусловно, содействовали повышению авторитета научной школы Шульте Ю. А. и защите диссертаций сотрудниками ОНИЛ-1 и кафедры ТЛП.

Второе направление деятельности ОНИЛ-1 было связано с многочисленными (3-5 раз в год) и длительными (до одного месяца) командировками ее сотрудников в различные регионы Советского Союза, в том числе, и весьма отдаленные: Магадан, Якутск, Оротукан, Норильск, Казахстан и т. д. Трудности заключались не только в длительных отрывах от семей, но и в отсутствии мест в гостиницах (считалось за счастье попасть в “братский” номер на 5-10 человек) и продуктов в магазинах (часто кроме консервов из перловой каши “Завтрак туриста” и хлеба купить было нечего). Кроме того, от сотрудников лаборатории требовались: хорошее знание литейного производства и металловедения, умение анализировать, причины брака отливок и неудовлетворительной стойкости деталей горнообогатительного оборудования, способность решать задачи с работниками предприятий без создания конфликтных ситуаций.

В целом работа сотрудников ОНИЛ-1 была более трудной и более ответственной, чем работа других сотрудников НИСа ЗМИ на запорожских предприятиях и даже на предприятиях других городов Украины. В этих условиях удержать хороших специалистов в лаборатории можно было только одним – перспективой защиты кандидатской диссертации. Поэтому с первых же дней работы ОНИЛ-1 я постарался каждому ее работнику с высшим образованием определить тему диссертации. Проблем с выбором тем не было, так как лаборатория не только решила актуальные для промышленности задачи, но и, как отмечалось выше, плодотворно сотрудничала со многими научными организациями.

Выполненный работниками лаборатории анализ условий эксплуатации оборудования при низких температурах на предприятиях цветной металлургии показал, что среднеуглеродистые стали, несмотря на процессы десульфурации, дефосфорации и комплексного раскисления, не всегда могут использоваться как хладостойкие. Возникла необходимость в разработке легированных хладостойких сталей, а также в анализе процессов их разрушения при комнатной и низких температурах. Эти задачи стали темой диссертационной работы Пинчука Е. И., который разработал конструкцию приставки к металлографическому микроскопу, позволяющей анализировать на образцах-шлифах процессы пластической деформации и разрушения сплавов при комнатной и низких температурах, а также предложил две марки сталей 20Г2СЛ и 20ХГ2СЛ, превосходящих по хладостойкости углеродные и отдельные легированные хромом, никелем и молибденом стали.

В целом по тематике ОНИЛ-1 под моим руководством защитили кандидатские диссертации 17 соискателей, что свидетельствует о существенном вкладе ЗМИ в развитие литейного производства, сварки и материаловедения. Считаю, что в достижении таких результатов большой вклад внесли ректор Михайлов П. А. и проректор по научной работе Шульте Ю. А.

Сегодня коллектив Национального университета «Запорожская политехника» помнит ректора Павла Андреевича и не забывает о том огромном вкладе, который он внес в развитие нашей альма-матер.

Профессор каф. КМХТ, д.т.н. Волчок И. П.

До 110-річчя від дня народження
П.А. Михайлова

П.А. Михайлов

Людмила Богданова,
завідувач сектору обліку та фінансів
комітету комсомолу "машинки" (1966-1972 рр.),
начальник відділу інноваційних
технологій ЗНТУ (1973 – 2020 рр.)

Якими молодими ми були!..

Спогади про
ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА МИХАЙЛОВА,
професора, заслуженого працівника вищої школи
Української РСР, лауреата Державної премії
Української РСР, ректора Запорізького
машинобудівного інституту (1957—1978 рр.)
(нині НУ «Запорізька політехніка»)

2021 р.

ЯКИМИ МОЛОДИМИ МИ БУЛИ!..

Як багато добрих справ здійснили тоді, у 60-70-ті роки минулого століття! Бо ми, молодь, спочатку думали про Батьківщину, а потім про себе. Як у пісні, яка була своєрідним комсомольським гімном: "Жила б країна рідна - і нема інших турбот!.." Так, такими ми були в ті часи, такими і залишилися назавжди - справжніми патріотами Батьківщини.

І тепер ще перед очима епізоди з нашого комсомольського життя, яке вирувало в "машинці", захоплюючи у важкі будні все нових та нових студентів, молодих викладачів. Я тоді була членом комітету комсомолу, завідувачем сектору обліку та фінансів у "машинці" (1966 - 1972 роки). А це означає, що я була в курсі всіх комсомольських справ, яких було безліч. Закінчила автомобільний факультет, завжди й у всьому прагнула бути лідером, щоб допомогти комітету комсомолу, який був тоді на правах райкому, у будь-яких справах.

Перед очима, як на кінострічці, чіткі кадри з наших буднів, наших свят. Це незабутньо!..

У 60-ті роки секретарем комітету комсомолу був Герман Павлов, молодий викладач кафедри технології ливарного виробництва. Грамотна, начитана, добродушна людина, добрий організатор молоді. Тоді комітет організував суботники студентів з благоустрою баз відпочинку заводів "Комунар", "Радіоприлад", парку "Дубовий гай".

Працювали ми і на будівництві греблі, що згодом поєднала стару та нову частини міста Запоріжжя. Щоразу на суботники виходило не менше 200-300 людей.

Добрі починання комсомольців продовжив секретар комітету Володимир Метельський, який раніше був головою студентського комітету профспілки (1967-1970 рр.). Комітет очолив роботу з військово-патріотичного виховання молоді: походи на місця бойової і трудової слави, свята на місцях колишніх битв часів війни.

Запам'яталася робота студентів на селищі Дмитрівці, де вони рили канали, прокладали телефонний кабель у 450 метрів довжиною, щоб телефонізувати будинки трудівників абразивного комбінату.

А ще студенти та молоді викладачі будували спортивно-оздоровчі табори "Алтагір" та "Сосновий бір", які згодом стали популярними оздоровницями інституту.

З 1970 року комітет комсомолу очолив Микола Галюк, при якому примножувались наші успіхи у трудових семестрах: ми зайняли 2-е місце серед вишів країни з воєнно-патріотичного виховання молоді, почали проводити свята для першокурсників – «Посвята у студенти»... Під час одного з таких свят запалення символічного смолоскипу знань здійснив студент-першокурсник Сергій Беліков, який на відмінно здав вступні іспити, а в майбутньому став членом комітету комсомолу «машинки», Ленінським стипендіатом, секретарем факультетського бюро, ректором.

Наш комітет комсомолу був відомий як ініціатор добрих справ, займав передові позиції серед комітетів вузів України. Тому до нас приїжджали за досвідом колеги з інших міст України, Росії, Білорусі, Казахстану, інших братніх республік Союзу. Тісні ділові зв'язки були у нас і з комітетами комсомолу московських авіаційних та електротехнічних інститутів, Ленінградського електротехнічного інституту імені Бонч-Бруєвича: обмінювалися досвідом роботи, студентами для відпочинку на своїх базах. Студентськими будівельними загонами наш комітет обмінювався також із вишами Чехословаччини та Польщі, причому студенти не лише працювали, а й відпочивали у дружніх містах.

З тридцяти студентських загонів, організованих у "машинці", особливо виділявся загін "Комсомолец". Його бійці працювали в умовах Заполяр'я у Тюменській області. У 1972 році загін (командир Олександр Котляр, комісар Олексій Яковенко) два місяці під час літніх канікул розбирав старі дощаті бараки і будував із цих дощок та колод двоповерхові будинки для майбутніх мешканців міста Полуй.

Я була кухарем, єдиною з 29 бійців загону жінкою. Працювати і жити доводилося у важких умовах: вдень температура була всього 3-4 градуси тепла, а вночі заморозки. Спали у верхньому одязі, працювали в масках від комарів та гнусу.

Вдень сонце як і світило, то не гріло. У таких умовах ми спорудили три двоповерхові будинки на 75 квартир, зварили два резервуари ємністю 20 тон кожен для зберігання нафти та бензину. Нове місто мало стати містом нафтовиків і газовиків. Крім нас, ще працювали робітники "Тюменьбуду" - 25 осіб, яких обслуговувала наша їдальня.

Наш комітет спільно з колегами з медичного інституту організував студентський будівельний загін лише з дівчат. Працювали вони у місті Салехард, на рибоконсервному комбінаті. Едуард Ткачов добре грав на акордеоні, Володимир Метельський чудово читав зі сцени гуморески та байки, Микола Галюк був бардом - грав на гітарі і співав сучасні молодіжні пісні, Герман Павлов співав і читав поезію, Галина Карташова пісні, а Галина ще й гарно танцювала, Наташа Волошко виконувала коломийки...

Досі ми, колишні комсомольські активісти, зберегли дружбу, спілкуємося, згадуємо наші справи та тих, кого вже немає з нами. Головне, що комсомольське загартування допомогло кожному з нас знайти в житті своє місце, свою справу.

Багато хто з колишніх ватажків молоді стали керівниками підприємств, громадських організацій, науковцями, професорами та доцентами вишів. Якими молодими ми були! Як багато добрих справ здійснили на благо Батьківщини!

Людмила Богданова,
завідувач сектору обліку та фінансів комітету
комсомолу "машинки" (1966-1972 рр.),
начальник відділу інноваційних технологій
ЗНТУ (1973 – 2020 рр.)

До 110-річчя від дня народження
П.А. Михайлова

П.А. Михайлов

М. П. Галюк, секретар крмітету
комсомолу «машинки»
(1970—1974),
завідувач навчальної лабораторії
кафедри ЕтаЕА
НУ «Запорізька політехніка»

Турботи наші та тривоги

Спогади про
ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА МИХАЙЛОВА,
професора, заслуженого працівника вищої школи
Української РСР, лауреата Державної премії
Української РСР, ректора Запорізького
машинобудівного інституту (1957—1978 рр.)
(нині НУ «Запорізька політехніка»)

2021 р.

Мені здається, що студенти і викладачі, які навчалися і працювали в "машинці" в 60-ті - 90-ті роки минулого століття, були набагато активнішими в громадському житті, ніж нинішні. Будь-яке ділове починання дружно підхоплювали і брали участь самі у ньому. Тому громадське життя в інституті вирувало, захоплюючи все нові і нові групи, виявляючи нових лідерів.

У ті роки я був студентом електротехнічного факультету, опановував спеціальність "Електричні машини та апарати". Ще в школі цікавився електротехнікою, тому вступив на електротехнічний факультет. До навчання в інституті жив у невеликому місті Знам'янка Кіровоградської області, і Запоріжжя здавалося мені мегаполісом, неосяжним та дуже гарним.

У групі було 25 студентів-комсомольців, які обрали мене групкомсоргом. Доводилося поєднувати навчання та громадську роботу, робити так, щоб група стала кращою на факультеті. Звичайно, мені допомагали у всьому активісти, відмінники навчання, Василь Бельдій, який пізніше став заступником генерального директора Всеукраїнського інституту трансформаторобудування (ВІТ), Олександр Андрієнко – був проректором ЗНТУ, Олександр Рассальський, який потім багато зробив для розвитку кафедри "Електричних та електронних апаратів" ЗНТУ, Тетяна Зінченко. Спільно ми досягли того, що наша група стала однією з найкращих не лише на факультеті, а й в інституті за всіма показниками: навчання, дисципліна, участь у громадському житті. Методи роботи активу у цьому напрямку були визнані ЦК ВЛКСМ одними з найкращих серед технічних вишів СРСР.

Через чотири роки навчання комсомольці обрали мене заступником секретаря комітету комсомолу, який тоді очолював Володимир Метельський. Наш комітет був гарним прикладом для інших у корисних починаннях, ініціативі, за кількістю лідерів молодіжного руху. Наш комітет приділяв першочергову увагу стану академічної успішності студентів.

Регулярно організовували походи по місцях бойової та трудової слави. Діяли активно члени групи "Пошук". У "машинці" у літні канікули організовували та відправляли загони на роботи у різні куточки Союзу більше, ніж інші вищі області. Тому ЦК ЛКСМ України узагальнив та поширив досвід нашої роботи. На бюро ЦК звітували секретар комітету комсомолу Володимир Метельський та проректор О.М. Каморкін.

З військово-патріотичного виховання молоді наш інститут був на 2-му місці в Союзі, нагороджений "Почесним знаком ДТСААФ СРСР". Секретарем комітету комсомолу тоді був я, а головою первинної організації ДОСААФ – Михайло Сутирін. Пам'ятаю, як організували незвичайне свято на колишньому військовому плацдармі у Розумівці. У ньому брало участь близько 2,5 тисяч студентів та школярів. Тут у роки війни, де восени 43-го року йшли кровопролитні бої за визволення від німецько-фашистських загарбників Правого берега Запоріжжя, загинули тисячі бійців та командирів.

В пам'ять про них у Розумівці споруджено величний меморіал, тут у братській могилі лежить порох сотень воїнів, серед них – вісім Героїв Радянського Союзу. Учасники свята зустрілися з ветеранами тих боїв, форсування Дніпра, співали пісні воєнних років, брали участь у змаганнях з туристичних та військово-прикладних видів спорту.

У 60-ті - 80-ті роки минулого століття щоліта з "машинки" роз'їжджалися в різні куточки Союзу студентські будівельні загони. Працювали студенти і в зарубіжних країнах, наприклад, у Польщі, Чехословаччині. Щороку наші студенти освоювали на будівельно-монтажних роботах майже мільйон карбованців. Це був найкращий результат в Україні.

Комітету комсомолу у всіх відповідальних починаннях допомагав ректор Павло Андрійович Михайлов. Спільними зусиллями ми почали проводити Дні відкритих дверей для майбутніх абітурієнтів, створили університет громадських професій, раду молодих учених, яку очолювали в різні часи Валентин Гайдук, Олександр Александров, Сергій Беліков.

Популярним у місті був наш загін "Меч і полум'я" (командир Михайло Шиян), який наводив громадський порядок у Жовтневому районі та місті. Члени загону наполегливо боролися з порушниками громадського порядку – хуліганами, п'яницями, злодіями. Їх боялися порушники більше за міліцію.

Не можу не назвати особливо активних членів комітету комсомолу, які були завжди в перших рядах борців за відмінне навчання та хороший побут студентів, вміли організувати молодь на добрі справи, очолити їх. Це члени комітету комсомолу та секретарі комсомольських бюро факультетів Євген Колчев, Сергій Бєліков, Олег Папашев, Валентин Цветков, Людмила Богданова, Олександр Котляр, Володимир Березовський, Анатолій Світличний, Олександр Семенченко, Віктор Понеділко, Анатолій Скуйбіда, Михайло Дорошенко та багато інших. Активна позиція, прагнення у всьому бути першими, відмінне навчання допомогли їм залишитися такими ж і надалі, досягти успіхів у праці, стати лідерами у своїх колективах. Так, Володимир Березовський очолював Запорізьку обласну раду, зараз член Наглядової ради НУ «Запорізька політехніка», Олександр Котляр – проректор одного з київських вузів, Володимир Метельський – 28 років очолював деканат електротехнічного факультету ЗНТУ, Людмила Богданова – очолювала сектор обліку та фінансів комітету комсомолу "машинки" (1966-1972 рр.), з 1973 по 2020 рр. – начальник відділу інноваційних технологій ЗНТУ, Олександр Бабурін та Віктор Понеділко обиралися народними депутатами України, Олег Папашев був генеральним директором ЗАТ "ЗАЗ ДЕУ", Володимир Козирєв - очолював транспортний факультет, Валентин Цветков був губернатором Магаданської області Росії. Всі вони, названі і неназвані лідери нашого комсомолу, назавжди залишилися в моїй пам'яті як справжні люди, незаперечні авторитети, якими пишаюся не лише я.

Всі перелічені мною видатні люди стали відображенням мудрої батьківської настанови від Михайлова Павла Андрійовича, який, без сумніву, був нашим вчителем і наставником.

Микола Галюк, секретар комітету комсомолу "машинки" (1970—1974), завідувач навчальної лабораторії кафедри ЕтаЕА НУ «Запорізька політехніка»